

БІБЛІОТЕЧНИЙ УРОК

Тема уроку: Бібліотека Ярослава Мудрого – наша національна гордість.

Мета уроку: Розкрийте значення книг для розвитку людства, познайомити учнів з бібліотеками Київської Русі. Розвивати читацькі інтереси школярів, виховувати бережливе ставлення до бібліотек.

ХІД УРОКУ

Бібліотека - море книг.

Бібліотека – храм науки.

Переступайте наш поріг,

Беріть скарби нетлінні в руки.

Вони – це згусток давнини.

Вони – це всіх епох розмова,

Вони прийшли із давнини

Як наша виспівана мова!

Людству давно відомо, що цінності бувають не тільки матеріальні, але й духовні. Людство вчилось їх берегти та накопичувати. Ось тому і з'явилися бібліотеки.

Бібліотека – (від грецького «книгосховище») - культурно – освітня і науково – інформаційна установа, що збирає і зберігає друковані та рукописні матеріали, організовує громадське користування літературою та проводить довідково – бібліографічну роботу.

На території України найдавнішими були Бібліотека Софіївського собору в Києві (заснована в 1037 р.) Доречі у цьому році їй виповнюється 970 р., та Бібліотека Києво – Печерської лаври (заснована в 11 столітті).

Київська Русь – це епоха творення й утвердження держави, піднесення духовності, культури. За її часів розвивалася література, наші пращури завозили грецькі книги, історичні хроніки, повісті та багато іншого. Цінувалися також переклади грецьких книг болгарською мовою, оригінальні болгарські книги.

Широкий попит мала візантійська література, зокрема книги, перекладені Кирилом та Мефодієм староукраїнською мовою. Переважна частина цієї літератури припадала на богословські твори.

Книжки, зрозуміло, були дорогі, тому мала їх обмежена кількість людей. Навіть освічених князів було не так і багато. А от священники за своїм саном мусили вміти читати й писати.

З прийняттям християнства набуває піднесення освіта. Дітей вчили читати, писати. А ті, хто мав присвятити себе духовній діяльності, вивчали ще й грецьку. Започаткувалася самоосвіта.

Отже, навчальною потребою часу ставала бібліотека.

Першу відому на Русі бібліотеку заснував Київський князь Ярослав Мудрий у 1037 р. при Софіївському соборі. Тут же було відкрито й книгописну майстерню – скрип торій, де переписувалися та перекладалися книги, привезені з Греції і Болгарії. Це й зрозуміло, адже собор став релігійним та ідеологічним **центром усієї держави.** А Ярослав і його сподвижники добре розуміли значення книги, зосереджуючи тут як церковні твори, так і літературу з питань світової історії, географії, астрономії, філософії.

Літописець Іларіон писав: «Ярослав посіяв книжними словами серця вірних людей, а ми пожинаємо, приймаючи книжкове вчення».

З іменем Ярослава пов'язано створення «Руської правди» - найдавнішого руського (українського) зводу законів, поширення писемності. Він ставив на меті створити незалежні від Візантії центри книжності. Без цього він був би – нехай і могутній, - але один із звичайних правителів. Судячи з його діянь, Ярослав усвідомлював, що могутність і давніх і сучасних держав трималася не тільки на мечях, а насамперед на знаннях, на високій культурі суспільства. А вона неможлива без книги, без сховища скарбів світової думки – бібліотеки.

Основні відомості про Київську Русь дослідники черпають переважно з літописів. А вони свідчать, що Ярослав вільно володів латинською, тобто офіційно прийнятою в інших країнах Європи мовою. Він був надзвичайно освіченою людиною для свого часу. Його дочка, Анна, Королева Франції, теж була досить грамотною; син Всеволод знав п'ять мов, онук Володимир Мономах, як відомо, був високоосвіченою людиною.

Дослідників і сьогодні вражає висока інтелектуальна енергетика Київської русі, сила духовності наших пращурів. Заснована Ярославом бібліотека стала поштовхом до творчості у різноманітних галузях культури та мистецтва.

Які ж саме книги зберігалися та переписувалися у Софіївській книгозбірні? На жаль, ми знаємо про це не так уже й багато, але й те, що відомо, свідчить, що Київська Софія була центром передової думки на Русі в XI столітті. У Софіївському соборі зберігалися книги слов'янські більш

раннього періоду – початку X століття, про що свідчить ранньослов'янська азбука, написана на стіні Софіївського собору.

У Ярославській бібліотеці, де налічується понад 950 томів, було чимало історичних творів візантійських авторів, де описано події всесвітньої історії. Ними охоче користувалися складачі давньоруських літописів.

Та чи не найбільша заслуга Ярослава - книгозбірні й переписувальні майстерні при ній, у тому, що книги, які вийшли звідти, стали основою інших бібліотек, послужили справжнім поширенням писемності на Русі. Було створено велику бібліотеку Печерського монастиря, який з кінця XI ст. стає центром руської «книжності». У різних куточках великої держави виникають бібліотеки, створюються літописні ізводи, літературні твори.

Отже, в Ярославській бібліотеці зберігалися національні скарби духовної культури тих часів. Але в літописах жодного разу не згадується про знамениту бібліотеку після 1037 року. Яка їй спіткала доля?

Це питання хвилює багатьох дослідників і нині. Думки щодо дальшої долі бібліотеки Ярослава Мудрого розійшлися.

Одні вважають, що під час віроломної навали 1240 р. її сховали у підземельних лабіринтах. Особливо поширена думка, що бібліотека захована в підземних галереях Софіївського собору і її треба лише відшукати.

На чому ж ґрунтується ця думка? У 1916 р. неподалік від Софіївського собору провалилася земля і було виявлено підземний хід. Дослідники київської старовини провели невеликі розкопки цього ходу й на земляній підлозі знайшли шматок березової кори з таким написом: «А ще хто знайде сей хід, той знайде скарб Ярославів». Але серйозне обстеження «джерела» доводить марність цих сподівань.

Кому потрібно було вказувати на місцезнаходження «скарбу Ярослава» і чому він не дістав його сам? А головне, що напис зроблено літерами характерними для кінця ХІІ- початку ХІІІ ст. До цього ж періоду належать і цегла, якою викладено всі підземні ходи біля Софії. Як бачимо, цей напис аж ніяк не може бути достовірним джерелом. Але він показує, що бібліотекою Ярослава Мудрого цікавились і в той час.

Отже, вагомих доказів, що книгозбірня зберігалась у підземеллі Софіївського собору, на сьогодні немає.

Вірогіднішим здається припущення, що книги з бібліотеки Ярослава Мудрого розійшлися по бібліотеках різних соборів та монастирів, перейшли до рук його нащадків. Сліди ведуть до інших значних на той час книгосховищ, наприклад: до книгозбірні сина Ярослава Мудрого – Чернігівського князя Святослава, який згодом став великим князем київським (1073 – 1076 рр).

У писемних джерелах є відомості, що Святослав охоче збирав книги. Звичайно, до нього потрапляла частина батькової бібліотеки.

Коли Святослав став Київським князем, він перевіз книги до Києва.

Заслуговують на увагу твердження вчених про те, що про бібліотеку Ярослава згадують близько 20 рукописних книг XI ст. І хоча на жодній із них не позначено місця написання, неважко догадатися, що коли не всі, то більшість із них вийшли із книгописної майстерні, заснованої Ярославом. Крім того, до нас дійшли твори середини XI ст., розмножені згодом багатьма поколіннями переписувачів. Їх тексти походять від оригіналів, що зберігались у княжній бібліотеці в Києві.

Київська Русь з ядром її просвітництва, бібліотекою Ярослава Мудрого – це велична історія, гідна європейської нації.

Книги Софіївської бібліотеки служили цілям освіти і розходились по всій русі, сіючи добро, розповідаючи про велику і могутню державу наших предків.

У червні 1969 року на території Державного архітектурного заповідника «Софіївській музей» встановлено меморіальний знак на честь заснування в далекому XI ст. першої бібліотеки. На гранітному камені викарбовано портрет Ярослава мудрого з книгою в руках, а під ним напис: «Року (1037) Ярослав цей, син Володимира, засіяв книжними словами серця вірних людей. Велика ж бо користь людині від учення книжного».

Тож, діти, читайте! Нехай не буде у вас жодного дня, щоб ви не прочитали хоча б однієї сторінки з нової книги!

ЗАПИТАННЯ

1. Якого походження слово «бібліотека»?
(грецького походження).
2. Як перекладається слово «бібліотека»?
(«бібліо» - книга, «тека» - сховище, зберігання).
3. Хто заснував першу бібліотеку у Київській русі?
(Ярослав Мудрий)
4. У якому році?
(1037 р.)
5. Які книги були у бібліотеці Ярослава Мудрого ?
(рукописні).

ПРИСЛІВ'Я ПРО КНИГУ

- Книги – ключ до знань.
- Золото добувають із землі, а знання – з книги.
- Книга – міст у світ знань.
- З книгою подружишся – розуму наберешся.
- Книги читати – усе знати.
- Одна книга тисячі людей навчає.
- Книга корисна, коли її читають.
- Дім без книги – день без сонця.
- Книгу читай, розуму набирай.

БІБЛІОТЕЧНИЙ УРОК

Тема уроку: Як вибрати необхідну літературу.

Твоя домашня бібліотека.

Мета уроку: Повідомити учнів про необхідні дані книги; навчити учнів правильно орієнтуватися в бібліотеці; розвивати вміння вибирати необхідну книгу; розкрити умови зберігання книги у домашній бібліотеці; виховувати охайність та бережливе ставлення до книги

ХІД УРОКУ:

*„Читати варто не все, читати
необхідно лише те, що відповідає
на запитання, які виникають”*

(Л. М. Толстой).

Навчити учнів орієнтуватися у книжковому світі; вміти вибрати необхідну літературу і цікаву книгу – це мабуть, одне з перших завдань, що стоїть і перед бібліотекарем.

Діти, важливо знати, що всередині книги, крім сторінок тексту, є титул, а в окремих випадках – і шмуцтитул, і фронтиспіс. На титулі (титульній сторінці) вміщують назву книги, прізвище автора, художника, назву видавництва, місце і рік видання, вказують для кого вона призначена. Титул є також першою сторінкою книги . На звороті титулу друкують анотацію – короткий зміст книги.

Шмуцтитул – це окремих аркуш у книзі з назвою частини або розділу. Інколи шмуцтитул розміщують у верхній частині першої сторінки тексту даного розділу (частини).

Фронтиспіс – це малюнок, розташований поруч з титулом, на лівій сторінці. Він відображує характер усієї книги або ілюстрацією до найважливішого епізоду. Це може бути також і портрет автора або головного героя твору.

Є в книзі і вихідні дані. Це паспорт книги. Тут можна знайти ім'я та по батькові автора, його прізвище, прізвище видавничих працівників, які доклали руки і вміння до створення книги (редактор, художній редактор, технічний редактор, коректор, відповідальний за випуск). Тут знайдемо, коли книжку здану до набору в друкарні і коли її почали друкувати, який її

формат, тираж та ціна, а також адреса поліграфічного підприємства, де виготовляли книгу.

Анотація до книги, зазвичай, розміщується на звороті титулу і слугує для попереднього ознайомлення читачів з книгою, її змістом. Іноді в анотації містяться елементи оцінки книги і короткі відомості про автора. Таким чином, анотація – це один з важливіших компонентів довідникового апарату книги.

Часто наприкінці книги можна знайти БІБЛІОГРАФІЇ. Це список книжок та статей на тему, що розглядаються, або покажчик використаної літератури. За літературою, вказаною у бібліографії, можна більш докладно розглянути питання, що цікавлять читачів.

Така інформація допоможе у виборі літератури.

„У шафі у мене – скарби всіх століть...”

(Давид Кугультінов)

Книги у домашніх шафах або полицях краще ставити не абияк, а у певному порядку. Окремо – художні (вірші, казки, оповідання, повісті), окремо – науково – пізнавальні (про природу, техніку, науку, тощо.) У кожному з цих розділів зручно ставити книжки за абеткою;

Добре, коли бібліотека розмаїта за своїм характером, тому зручно, коли під рукою будуть і словники, і збірки прислів'їв та приказок;

Необхідно берегти книги, тримати їх у гарному стані. При користуванні не слід робити поміток на її сторінках, загинати сторінки. Книжка від цього псується. Не варто вкладати між сторінок зайві предмети. Треба пам'ятати, що пил і волога – запеклі вороги книги. Згубно діє на книжку і пряме сонячне проміння, від цього книги вицвітають, а також руйнується папір. На полиці книжки мають стояти вільно. Між верхніми обрізами книжок і верхньою полицюю слід залишити вільне місце для проникнення повітря